

Załącznik nr 3 do uchwały nr 1/2007
Komisji Nadzoru Bankowego
z dnia 13 marca 2007 r.
(poz. 3)

WYODRĘBNIANIE PORTFELA HANDLOWEGO ORAZ WYKAZ OPERACJI ZALICZONYCH DO PORTFELA HANDLOWEGO

Część I. Kryteria zaliczania do portfela handlowego

ZASADY OGÓLNE

§ 1. Portfel handlowy banku obejmuje:

- 1) operacje dokonywane na własny rachunek w celach handlowych, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też z innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych, indeksów giełdowych;
- 2) operacje dokonywane w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z operacji zaliczonych do portfela handlowego.

§ 2. Do portfela handlowego zalicza się w szczególności następujące rodzaje operacji, jeśli spełniają warunki określone w § 1 pkt 1 i 2:

- 1) giełdowe i pozagiełdowe terminowe transakcje pozabilansowe;
- 2) operacje dokonywane w ramach świadczenia usług pośrednictwa finansowego na hurtowym rynku finansowym (na rachunek własny w imieniu klienta), nawet jeżeli pozycje pierwotne wynikające z tych operacji są w pełni kompensowane pozycjami przeciwstawnymi;
- 3) operacje polegające na gwarantowaniu emisji papierów wartościowych (dłużnych i kapitałowych).

§ 3. Bank może zaliczać do portfela handlowego instrumenty wynikające z zaangażowania, o którym mowa w § 2 ust. 1 lit. a uchwały w sprawie funduszy własnych i traktować je odpowiednio, jako instrumenty kapitałowe lub dłużne, jeżeli:

- 1) bank wykaże, iż w zakresie tych instrumentów jest aktywnym animatorem rynku, co należy rozumieć jako częste zawieranie umów, których przedmiotem są te instrumenty;
- 2) bank posiada odpowiednie systemy i mechanizmy kontroli regulujące obrót tymi instrumentami;
- 3) zaangażowanie w zakresie żadnego z tych instrumentów nie przekracza 10% kapitału podmiotu, którego dany instrument dotyczy.

§ 4. Związane z działalnością handlową terminowe transakcje dokonywane na podstawie umowy z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (repo), które zostały zaliczone przez bank do portfela bankowego, mogą dla celów obliczania wymogu kapitałowego zostać zaliczone do portfela handlowego o ile podejście to stosowane jest konsekwentnie w odniesieniu do wszystkich transakcji typu repo związanych z działalnością handlową, przy czym:

- 1) transakcje typu repo związane z działalnością handlową definiuje się jako te, które spełniają kryteria zaliczenia do portfela handlowego i których przedmiotem transakcji z obu stron są środki pieniężne lub papiery wartościowe zaliczane do portfela handlowego;
- 2) niezależnie od portfela, do którego zostały zaliczone, wszystkie transakcje typu repo podlegają obciążeniu z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta dla transakcji z portfela bankowego, zgodnie z § 98 załącznika nr 4 do uchwały.

§ 5. W odniesieniu do pozycji zaliczonych do portfela handlowego powinny być spełnione następujące warunki:

- 1) zasady wyodrębniania portfela handlowego, o których mowa w § 12 uchwały określają w szczególności horyzont czasowy dla poszczególnych rodzajów operacji w portfelu handlowym;
- 2) określone są zasady i procedury w zakresie aktywnego zarządzania pozycjami portfela handlowego, przewidujące:
 - a) ustalanie limitów pozycji i monitorowanie tych limitów pod względem adekwatności,
 - b) swobodę pracowników w zakresie zawierania umów skutkujących otwieraniem pozycji oraz zarządzania nimi w ramach uzgodnionych limitów oraz zgodnie z uzgodnioną strategią,
 - c) procedury dotyczące zarządzania ryzykiem przewidują przekazywanie zarządowi banku sprawozdań na temat pozycji,
 - d) monitorowanie pozycji w oparciu o informacje rynkowe, ocenę zbywalności lub możliwości zabezpieczenia pozycji oraz wiążących się z nią rodzajów ryzyka, w tym w szczególności ocenę jakości i dostępności danych ryn-

kowych stosowanych do procesu wyceny, poziomu obrotu rynkowego, wielkość transakcji zawieranych na rynku;

3) powinny istnieć jasno określone zasady i procedury dotyczące monitorowania pozycji w aspekcie strategii handlowej banku, w tym monitorowania wielkości obrotu i pozycji sprzedaży w jego portfelu handlowym.

WEWNĘTRZNE INSTRUMENTY ZABEZPIECZAJĄCE

§ 6.1. Bank może uwzględnić w portfelu handlowym wewnętrzne instrumenty zabezpieczające, rozumiane jako pozycje, które w istotny sposób lub całkowicie kompensują element ryzyka składowego pozycji lub zestawu pozycji w portfelu bankowym.

2. Pozycje powstające z tytułu stosowania wewnętrznych instrumentów zabezpieczających kwalifikują się do traktowania właściwego dla pozycji portfela handlowego, pod warunkiem że utrzymywane są z przeznaczeniem handlowym oraz że spełnione są ogólne kryteria dotyczące przeznaczenia handlowego i ostrożnej wyceny, określone w § 1 – 5 oraz § 10 – 13, a w szczególności:

- 1) pierwotnym celem wewnętrznych instrumentów zabezpieczających nie jest uniknięcie lub obniżenie wymogów kapitałowych;
- 2) wewnętrzne instrumenty zabezpieczające są we właściwy sposób dokumentowane i podlegają szczegółowym wewnętrznym procedurom zatwierdzenia i kontroli;
- 3) wewnętrzne instrumenty zabezpieczające prowadzi się na warunkach rynkowych;
- 4) główną częścią ryzyka rynkowego wywołanego wewnętrznym instrumentem zabezpieczającym zarządza się w portfelu handlowym w ramach zatwierdzonych limitów;
- 5) wewnętrzne instrumenty zabezpieczające są uważnie monitorowane przy zachowaniu odpowiednich procedur.

3. Podejście, o którym mowa w ust. 2, nie narusza wymogów kapitałowych stosowanych w odniesieniu do należących do portfela bankowego pozycji objętych wewnętrznym instrumentem zabezpieczającym.

4. Niezależnie od ust. 2 i 3, w przypadku, gdy bank zabezpiecza pozycję zaliczoną do portfela bankowego przed ryzykiem kredytowym przy użyciu kredytowego instrumentu pochodnego zaksięgowanego w portfelu handlowym (stosuje wewnętrzny instrument zabezpieczający), uznaje się, że dla celów rachunku wymogów kapitałowych pozycja z portfela bankowego nie jest zabezpieczona, dopóki bank nie nabędzie od uznanego zewnętrznego dostawcy ochrony kredytowej, zabezpieczenia wynikającego z zawarcia umowy o kredytowy instrument pochodny, który spełnia wymagania określone w § 42 ust. 1 załącznika nr 17 do uchwały w odniesieniu do ekspozycji z portfela bankowego. Jeżeli taka ochrona zostaje nabyta i uznana dla celów rachunku wymogów kapitałowych jako instrument zabezpieczający pozycję z portfela bankowego, do portfela handlowego nie zalicza się ani wewnętrznego ani zewnętrznego zabezpieczającego instrumentu pochodnego.

Część II. Systemy i mechanizmy kontroli

ZASADY OGÓLNE

§ 7. Bank ustanawia i utrzymuje systemy i mechanizmy kontroli w celu zapewniania ostrożnej i wiarygodnej wyceny pozycji.

§ 8. Systemy i mechanizmy kontroli, zawierają co najmniej następujące elementy:

- 1) udokumentowane zasady i procedury dotyczące procesu wyceny, które określają zakres odpowiedzialności za różne obszary wchodzące w skład procesu wyceny, źródła informacji o rynku oraz przegląd ich adekwatności, częstotliwość dokonywania niezależnej wyceny, godziny odczytywania dziennych cen zamknięcia, procedury wycen korygujących, procedury weryfikacji na koniec miesiąca oraz weryfikacji doraźnej;
- 2) przejrzysty i niezależny od jednostki organizacyjnej banku zawierającej operacje, system przekazywania informacji do jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za proces wyceny.

§ 9. Nadzór nad systemami i mechanizmami kontroli sprawuje zarząd banku.

METODY OSTROŻNEJ WYCENY

§ 10.1. Wycena według wartości rynkowej jest wyceną pozycji dokonywaną co najmniej raz dziennie według łatwo dostępnych cen zamknięcia, pochodzących z niezależnych źródeł, takich jak: kursy giełdowe, notowania elektroniczne lub notowania pochodzące od kilku niezależnych podmiotów pośredniczących (brokerów) o dużym doświadczeniu na danym rynku.

2. Dokonując wyceny według wartości rynkowej, stosuje się ostrożniejszy z kursów kupna lub sprzedaży, chyba że bank jest aktywnym animatorem rynku w zakresie danego rodzaju instrumentu finansowego lub towaru i może dokonać zamknięcia po średnim kursie rynkowym.

3. W przypadku, gdy wycena według wartości rynkowej nie jest możliwa, przed obliczeniem wymogów kapitałowych dla portfela handlowego, banki muszą dokonać wyceny ich pozycji lub portfeli według modelu. Wycena we-

dług modelu oznacza dowolną wycenę, która powstała w drodze odwzorowania, ekstrapolacji lub została obliczona w inny sposób na podstawie danych rynkowych i która spełnia wymogi określone w ust. 4.

4. Dokonując wyceny według modelu, bank powinien spełnić następujące wymogi:

- 1) zarząd banku otrzymuje informacje, które składniki portfela handlowego poddawane są wycenie według modelu, wraz z opisem wyjaśniającym ewentualny wpływ tego podejścia na pomiar ryzyka i wyników prowadzonej działalności;
- 2) wykorzystywane dane rynkowe odpowiadają w miarę możliwości cenom rynkowym, a adekwatność danych rynkowych dla pozycji podlegającej wycenie oraz parametry modelu ocenia się odpowiednio często;
- 3) w miarę dostępności stosuje się metody wyceny, które stanowią przyjętą praktykę rynkową dla danych transakcji finansowych lub towarowych;
- 4) model opracowuje się lub zatwierdza niezależnie od jednostki organizacyjnej zawierającej operacje oraz poddaje się go niezależnym testom obejmującym weryfikację formuł obliczeniowych i założeń oraz zastosowanego oprogramowania a w przypadku, gdy model został stworzony przez bank, opiera się go na założeniach, które zostały oszacowane i sprawdzone przez osoby odpowiednio wykwalifikowane, niezwiązane z procesem tworzenia modelu;
- 5) wprowadzone zostały procedury kontroli zmian modelu;
- 6) przechowywana jest zabezpieczona kopia modelu, którą wykorzystuje się do okresowego sprawdzenia wycen uzyskiwanych przy pomocy modelu;
- 7) jednostka organizacyjna lub osoby zarządzające ryzykiem posiadają wiedzę w zakresie słabych stron stosowanego modelu oraz sposobów ich uwzględnienia poprzez korekty wyników wyceny;
- 8) model poddawany jest regularnemu przeglądowi w celu określenia jego dokładności w szczególności poprzez dokonanie oceny prawidłowości założeń, analizy zysku i strat w zestawieniu ze zmianami czynników ryzyka, porównanie rzeczywistych wartości zamknięcia pozycji z wynikami modelu.

5. Oprócz codziennej wyceny według wartości rynkowej lub według modelu, która może być przeprowadzana przez pracowników jednostki organizacyjnej banku zawierającej operacje, bank dokonuje niezależnej weryfikacji cen, polegającej na sprawdzaniu co najmniej raz w miesiącu (lub częściej w zależności od charakteru rynku lub działalności handlowej) cen rynkowych lub danych wsadowych do modelu pod względem ich poprawności i niezależności. Weryfikacji cen rynkowych i danych wsadowych do modelu dokonuje jednostka organizacyjna niezależna od jednostki organizacyjnej banku zawierającej operacje. W przypadku gdy niedostępne są źródła cen lub źródła te są subiektywne, bank wykorzystuje mechanizmy korekt wyceny.

ZASADY OGÓLNE W ZAKRESIE KOREKT WYCENY LUB REZERW

§ 11. Bank zobowiązany jest do ustanowienia i stosowania procedur dotyczących konieczności uwzględniania korekt wyceny lub tworzenia rezerw.

§ 12. Korekt wyceny lub utworzenia rezerw dokonuje się z tytułu: niezrealizowanej marży kredytowej, kosztów zamknięcia pozycji, ryzyka operacyjnego, przedterminowego rozwiązania umowy, kosztów inwestycji i finansowania, przyszłych kosztów administracyjnych oraz, w przypadku stosowania wyceny według modelu, ryzyka modelu.

SZCZEGÓLNE ZASADY DLA POZYCJI O OGRANICZONEJ PŁYNNOŚCI

§ 13.1. Pozycje o ograniczonej płynności mogą powstać na skutek określonych zdarzeń rynkowych oraz zdarzeń wynikających z działalności banku (np. pozycje o dużej koncentracji lub pozycje przeterminowane).

2. W celu określenia konieczności utworzenia rezerwy na wycenę pozycji o ograniczonej płynności, bank uwzględnia w szczególności:

- 1) czas, jaki byłby potrzebny do zabezpieczenia ryzyka z tytułu pozycji pierwotnej;
- 2) zmienność i średnią rozpiętość cen kupna i sprzedaży;
- 3) dostępność notowań rynkowych (liczba i wskazanie aktywnych animatorów rynku);
- 4) zmienność i średni wolumen zawieranych kontraktów;
- 5) koncentrację na rynku;
- 6) rozkład pozycji pod względem terminów rozliczenia;
- 7) stopień, w jakim wycena opiera się na modelu;
- 8) wpływ innych niż wymienione powyżej, składowych ryzyka związanych z modelem.

3. W przypadku stosowania wycen dokonanych przez stronę trzecią lub wycen według modelu bank ustala, czy należy zastosować korekty wyceny. Bank dokonuje analizy potrzeby ustanowienia rezerw dla pozycji o ograniczonej płynności oraz na bieżąco dokonuje przeglądu ich adekwatności.

4. W przypadku, gdy korekta wyceny lub tworzone rezerwy są przyczyną istotnych strat w bieżącym roku obrotowym, pomniejszają one fundusze podstawowe banku, zgodnie z uchwałą w sprawie funduszy własnych.

5. Inne, niż wymienione w ust. 4, zyski lub straty wynikające z korekt wyceny lub utworzenia rezerw, uwzględnia się w obliczeniach dziennego wyniku rynkowego na operacjach zaliczonych do portfela handlowego na potrzeby kalkulacji kapitału krótkoterminowego banku.

6. Korekty wyceny lub utworzone rezerwy, przekraczające korekty lub rezerwy przewidziane przez standardy rachunkowości, którym podlega bank, należy uwzględniać zgodnie z ust. 4, jeżeli powodują istotne straty, lub zgodnie z ust. 5, w pozostałych przypadkach.

Część III. Zasady uwzględniania pozycji w portfelu handlowym

§ 14. Bank określa zasady i procedury ustalania, które pozycje należy zaliczyć do portfela handlowego na potrzeby obliczania wymogów kapitałowych, zgodnie z kryteriami określonymi w § 1 – 6, przy czym:

- 1) zasady te i procedury uwzględniają możliwości banku i stosowane przez bank praktyki w zakresie zarządzania ryzykiem;
- 2) zgodność zaliczania z zasadami i procedurami jest w pełni udokumentowana i podlega okresowej ocenie przez komórkę audytu wewnętrznego.

§ 15. Zasady i procedury, o których mowa w § 14, określają w szczególności:

- 1) działalność, którą bank uznaje za handlową i zalicza do portfela handlowego do celów obliczania wymogów kapitałowych;
- 2) zakres, w jakim pozycja podlega codziennej wycenie rynkowej w odniesieniu do aktywnego, płynnego rynku dwustronnego;
- 3) w przypadku pozycji podlegających codziennej wycenie opartej na modelu – zakres, w jakim bank może:
 - a) rozpoznać wszystkie istotne rodzaje ryzyka związane z pozycją,
 - b) zabezpieczyć się przed wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka związanymi z pozycją za pomocą instrumentów dla których istnieje aktywny, płynny rynek dwustronny,
 - c) dokonywać miarodajnych oszacowań podstawowych założeń i parametrów stosowanych w modelu;
- 4) zakres, w jakim bank może i jest zobowiązany dokonywać wycen pozycji, które mogą być systematycznie weryfikowane przez otoczenie;
- 5) zakres, w jakim występują ograniczenia prawne lub inne ograniczenia, które nie pozwalają bankowi na upłynnienie lub zabezpieczenie pozycji w krótkim czasie;
- 6) zakres, w jakim bank może i jest zobowiązany aktywnie zarządzać ryzykiem związanym z pozycją w ramach swojej działalności handlowej;
- 7) zakres, w jakim bank może dokonywać transferu ryzyka lub pozycji między portfelem handlowym a bankowym oraz warunki dokonywania takich transferów.

Część IV. Wykaz operacji zaliczonych do portfela handlowego

§ 16. Bank prowadzi ewidencję operacji zaliczonych do portfela handlowego w wykazie sporządzonym według następującego wzoru:

Operacje zawarte w dniu

Zaliczone do portfela handlowego

Wyszczególnienie (wg rodzajów operacji, instrumentów bazowych)	Portfel handlowy (kwoty nominalne operacji w tys. zł)
Operacje bilansowe:	
Razem operacje bilansowe	
Operacje pozabilansowe:	
Razem operacje pozabilansowe	
Razem operacje bilansowe i pozabilansowe	
Skala działalności handlowej	